

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของสถานศึกษา เอกชนและรัฐ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)
2. มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน พุทธศักราช 2531
3. มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2545
4. แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา และบัญญัติ 10 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ
5. การบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน : การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้กำหนดขอบข่ายภารกิจการบริหาร และการจัดการศึกษาไว้ 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 32) คือ
  - 5.1 ด้านวิชาการ
  - 5.2 ด้านงบประมาณ
  - 5.3 ด้านการบริหารงานบุคคล
  - 5.4 ด้านการบริหารทั่วไป
6. การบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)

หลักการ

เป็นหลักสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักการของหลักสูตร ให้เข้าใจ เพราะในการจัดประสบการณ์ให้เด็กอายุ 3-5 ปี จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสนใจ และความต้องการของเด็กทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ

และเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้ เด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ บุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้วยโอกาสเพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลาย นุรณาการผ่านการเล่น และกิจกรรมที่ประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นคนดี และคนเก่งของสังคม และสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถานบันทางสังคมอื่น หลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษานที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตรประจำวัน ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อเด็กจบการศึกษาระดับปฐมวัย เด็กจะบรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในจุดหมาย 12 ข้อ และในแต่ละช่วงอายุ ผู้สอนต้องคำนึงถึงคุณลักษณะตามวัยของเด็ก ด้วยมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จะต้องครอบคลุมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. มีสุขภาพจิตที่ดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ คนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัย

เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กอายุถึงวัยนั้น ๆ พัฒนาการแต่ละวัย อาจเกิดขึ้นตามวัยมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถ และศักยภาพหรือช่วยเหลือเด็กได้ทันท่วงที ในกรณีที่พัฒนาการของเด็กไม่เป็นไปตามวัย ผู้สอนจำเป็นต้องหาจุดบกพร่อง และรีบแก้ไขโดยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก ถ้าเด็กมีพัฒนาการสูงกว่าวัย ผู้สอนควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ

คุณลักษณะตามวัยซึ่งเกิดในเด็กวัย 3-5 ปี ต่อไปนี้มีทั้งส่วนที่นำมาจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และส่วนที่ค้นคว้าเพิ่มเติม มีดังนี้

คุณลักษณะตามวัย : เด็กอายุ 3 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

1.1 กล้ามเนื้อใหญ่

- 1.1.1 รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นด้วยแขนทั้งสอง
- 1.1.2 เดินขึ้นลงบันไดได้ด้วยตนเอง
- 1.1.3 กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- 1.1.4 วิ่งตามลำพังได้

1.2 กล้ามเนื้อเล็ก

1.2.1 ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้ขาดได้

1.2.2 เขียนรูปวงกลมตามแบบได้

1.2.3 ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้

1.3 สุขภาพอนามัย

1.3.1 มีร่างกายสมบูรณ์ มีน้ำหนักส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์

2. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

2.1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์

2.1.1 ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจ และได้คำชม

2.1.2 แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก

2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

2.2.1 เริ่มรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง

2.2.2 เริ่มรู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ และสนใจ

2.3 คุณธรรมและจริยธรรม

2.3.1 เริ่มแสดงความรักเพื่อน และสัตว์เลี้ยง

2.3.2 ไม่ทำร้ายผู้อื่นเมื่อไม่พอใจ

2.3.3 เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตน และสิ่งใดเป็นของผู้อื่น

2.3.4 เริ่มรู้จักเก็บของเล่น

2.3.5 เริ่มรู้จักการรอคอย

2.3.6 เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ ได้

3. พัฒนาการด้านสังคม

3.1 การช่วยเหลือตนเอง

3.1.1 ล้างมือได้

3.1.2 รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง

3.1.3 เริ่มรู้จักใช้ห้องน้ำห้องส้วม

3.2 การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรม

3.2.1 ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)

3.2.2 ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

3.2.3 เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาต่างๆ

3.2.4 รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย

3.3 การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

3.3.1 เริ่มรู้จักแสดงความเคารพ

3.3.2 ทิ้งขยะได้ถูกที่

3.3.3 ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา

4.1 ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้

4.2 บอกชื่อของตนเองได้

4.3 รู้จักใช้คำถาม “อะไร”

4.4 ชิดเขียนเส้นอย่างอิสระได้

4.5 จับคู่สีต่าง ๆ ได้ประมาณ 3-4 สี

4.6 ยังคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ได้

4.7 จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า

4.8 อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

4.9 วาดภาพตามความพอใจของตน

4.10 สนทนาได้ตอบ เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้

4.11 เขียนแบบทำทางการเคลื่อนไหวต่าง ๆ

4.12 เรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น

สรุป: คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 3 ปี กล้ามเนื้อเล็ก และกล้ามเนื้อใหญ่ใช้สำหรับการเดิน การกระโดด และการวิ่ง เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

คุณลักษณะตามวัย : เด็กอายุ 4 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

1.1 กล้ามเนื้อใหญ่

1.1.1 รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง

1.1.2 เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้

1.1.3 กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้

1.1.4 วิ่งและหยุดได้คล่อง

1.2 กล้ามเนื้อเล็ก

- 1.2.1 ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดได้
- 1.2.2 เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- 1.2.3 ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้

1.3 สุขภาพอนามัย

- 1.3.1 มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์

2. พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

2.1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์

- 2.1.1 ชอบทำท่ายูใหญ่
- 2.1.2 เริ่มควบคุมอารมณ์บางขณะ

2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

- 2.2.1 ระบุบทบาทหน้าที่ของตนเอง
- 2.2.2 รู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ และสนใจ
- 2.2.3 เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ ผลงานของตนเอง และผู้อื่น

2.3 คุณธรรมและจริยธรรม

- 2.3.1 เริ่มแสดงความรักเพื่อน และสัตว์เลี้ยง
- 2.3.2 ไม่ทำร้ายผู้อื่น และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
- 2.3.3 ไม่แย่งหรือหยิบของผู้อื่นมาเป็นของตน
- 2.3.4 รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่
- 2.3.5 รู้จักการรอคอยอย่างเหมาะสมกับวัย
- 2.3.6 รู้จักการตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น

3. พัฒนาการด้านสังคม

3.1 การช่วยเหลือตนเอง

- 3.1.1 แต่งตัวได้
- 3.1.2 รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองโดยไม่หกเลอะเทอะ
- 3.1.3 รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำห้องส้วม

3.2 การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรม

- 3.2.1 เล่นร่วมกับผู้อื่นได้
- 3.2.2 เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น

- 3.2.3 ปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกัน
- 3.2.4 มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
- 3.3 การอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
  - 3.3.1 รู้จักแสดงความเคารพ
  - 3.3.2 ทิ้งขยะได้ทุกที่
  - 3.3.3 รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 4.1 ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้
- 4.2 บอกชื่อ นามสกุลของตนเองได้
- 4.3 ชอบถาม “ทำไม”
- 4.4 เขียนภาพ และสัญลักษณ์ตามความต้องการของตนเองได้
- 4.5 ซี่และบอกสีได้ประมาณ 4-6 สี
- 4.6 พูดเกี่ยวกับ “เมื่อวานนี้” “วันนี้” และ “พรุ่งนี้”
- 4.7 จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้
- 4.8 สำรวจ และทดลองเล่นกับของเล่น หรือสิ่งของต่าง ๆ ตามความคิดของคนได้
- 4.9 วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้
- 4.10 เล่านิทาน หรือเรื่องราวตามจินตนาการได้
- 4.11 เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการได้
- 4.12 เรียนรู้จากการสังเกต ฟังด้วยตนเอง

สรุป : คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 4 ปี กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ มีความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือและเท้า เป็นวัยแห่งความท้าทายสลับกับการควบคุมอารมณ์ในบางช่วงเวลา และพยายามเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นให้ได้

คุณลักษณะตามวัย : เด็กอายุ 5 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1.1 กล้ามเนื้อใหญ่
  - 1.1.1 รับลูกบอลที่กระดอนจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
  - 1.1.2 เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว

- 1.1.3 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง
- 1.1.4 วิ่งได้รวดเร็ว และหยุดได้ทันที
- 1.2 กล้ามเนื้อเล็ก
  - 2.1.1 ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นโค้งตามที่กำหนดได้
  - 2.1.2 เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
  - 2.1.3 ใช้เชือกร้อยวัสดุตามแบบได้
  - 2.1.4 ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตีคกระดุมเล็ก ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
- 1.3 สุขภาพอนามัย
  - 2.3.1 มีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ

- 2.1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์
  - 2.1.1 รักครู รักผู้สอน
  - 2.1.2 ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีเหตุผล
- 2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น
  - 2.2.1 ภูมิใจในหน้าที่ของตนเอง และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
  - 2.2.2 รู้จักเลือกเล่น ทำงานตามที่ตนชอบ สนใจ และทำได้
  - 2.2.3 รู้จักชื่นชมในความสามารถ ผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 2.3 คุณธรรม และจริยธรรม
  - 2.3.1 แสดงความรักเด็กที่เล็กกว่า และสัตว์ต่าง ๆ
  - 2.3.2 ไม่ทำร้ายผู้อื่น และไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ
  - 2.3.3 ไม่หยิบของของคนอื่นมาเป็นของตน
  - 2.3.4 รู้จักจัดเก็บของเล่นเข้าที่
  - 2.3.5 รู้จักการรอคอย และเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง
  - 2.3.6 รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่าย ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น

3. พัฒนาการด้านสังคม

- 3.1 การช่วยเหลือตนเอง
  - 3.1.1 เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้ และแต่งตัวได้
  - 3.1.2 ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้
  - 3.1.3 ทำความสะอาดร่างกายได้

3.2 การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรม

- 3.2.1 เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้
- 3.2.2 รู้จักการให้และการรับ
- 3.2.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา
- 3.2.4 ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ

3.3 การอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

- 3.3.1 แสดงความเคารพได้เหมาะสมกับโอกาส
- 3.3.2 ทิ้งขยะได้ถูกที่
- 3.3.3 ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 4.1 ฟังแล้วนำมาเล่าถ่ายทอดได้
- 4.2 บอกชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ของตนเองได้
- 4.3 สอบถาม “ทำไม” “อย่างไร” และ “ที่ไหน”
- 4.4 เขียนชื่อ นามสกุลของตนเองตามแบบได้
- 4.5 บอกและจำแนกสีต่าง ๆ ได้
- 4.6 บอกเวลา “เมื่อวานนี้” “วันนี้” และ “พรุ่งนี้”
- 4.7 จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ดี
- 4.8 ใช้สิ่งรอบ ๆ ตัวเป็นสื่อในการเล่น และเล่นบทบาทสมมติตามจินตนาการ
- 4.9 วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้
- 4.10 เล่านิทาน เล่าสิ่งที่ตนคิด หรือเรื่องราวตามจินตนาการได้
- 4.11 เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการได้

สรุป : คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 5 ปี การแสดงออกทางค่าน้ำร่างกาย ค่านิยม จะควบคุมได้ ภายใต้อุปสรรค และกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญ ๆ ของเด็กปฐมวัยที่ยกมากล่าวข้างต้นนี้ เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องตระหนัก เพราะเด็กในแต่ละช่วงอายุมีลักษณะสำคัญที่เด่นแตกต่างกันไป ถ้าผู้สอนไม่เข้าใจยอมทำให้การพัฒนาเด็ก ไม่เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ ดังนั้นพัฒนาการเด็กทุกด้านจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกันและเด็ก ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสภาพบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย มีการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก

ให้ยึดอายุเป็นหลัก และอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาลศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาลศึกษาปีที่ 2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาลศึกษาปีที่ 3 หรือเด็กเล็ก ฯลฯ

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-3 ปี การศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษา

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ทั้งสองส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยผู้สอนและผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยรวมทั้งต้องสอดคล้องกับปรัชญา และหลักการการศึกษาปฐมวัย

1. ประสบการณ์

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ช่วยให้เกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญมีดังนี้

1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย รักษาความปลอดภัย พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ดังนี้

1.1.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

- 1) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- 2) การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์
- 3) การเล่นเครื่องเล่นสนาม

1.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

- 1) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส
- 2) การเขียนภาพและการเล่นกับสี
- 3) การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แท่งไม้ เศษวัสดุ
- 4) การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

1.1.3 การรักษาสุขภาพ

- 1) การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

1.1.4 การรักษาความปลอดภัย

- 1) การรักษาความปลอดภัยของตนเอง และผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

1.2 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการ ด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุขร่าเริงแจ่มใส พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสุนทรียภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 คนตรี

- 1) การแสดงปฏิกริยาโต้ตอบเสียงดนตรี
- 2) การเล่นเครื่องดนตรีแบบง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี
- 3) การร้องเพลง

1.2.2 สุนทรียภาพ

1) การชื่นชม และสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
 2) การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลกขำขัน ตลอดจนเรื่องราวและเหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ

1.2.3 การเล่น

- 1) การเล่นอิสระ
- 2) การเล่นรายบุคคล และการเล่นเป็นกลุ่ม
- 3) การเล่นในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

1.2.4 คุณธรรม จริยธรรม

- 1) การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ

1.3 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการ ด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 การเรียนรู้ทางสังคม

- 1) การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
- 2) การเล่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 3) การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ
- 4) การมีโอกาสดำเนินการรับรู้ความรู้สึกความสนใจ และความต้องการของตนเองและผู้อื่น
- 5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
- 6) การแก้ปัญหาในการเล่น
- 7) การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ และความเป็นไทย

1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการ ด้านสติปัญญาเป็นการสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านการคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนกและเปรียบเทียบจำนวน มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ) และเวลา ดังนี้

1.4.1 การคิด

- 1) การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น
- 2) การเลียนแบบการกระทำ และเสียงต่าง ๆ
- 3) การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง
- 4) การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่นและผลงาน
- 5) การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ และวัสดุต่าง ๆ

1.4.2 การใช้ภาษา

- 1) การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด
- 2) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง
- 3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ
- 4) การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
- 5) การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เช่น เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ หรือเขียนชื่อตนเอง
- 6) การอ่านในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เช่น อ่านภาพ หรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน เรื่องราวที่สนใจ

1.4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

- 1) การสำรวจ และอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ
- 2) การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม

- 3) การเปรียบเทียบ เช่น ยาว สั้น ขรุขระ เรียบ ฯลฯ
- 4) การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ
- 5) การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ
- 6) การตั้งสมมติฐาน
- 7) การทดลองสิ่งต่าง ๆ
- 8) การสืบค้นข้อมูล
- 9) การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.4.4 จำนวน

- 1) การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากัน
- 2) การนับสิ่งต่าง ๆ
- 3) การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
- 4) การเพิ่มขึ้น หรือลดลงของจำนวน หรือปริมาณ

1.4.5 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ)

- 1) การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุ และการเทออก
- 2) การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน
- 3) การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน
- 4) การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคน และสิ่งต่าง ๆ
- 5) การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ

1.4.6 เวลา

- 1) การเริ่มต้น และการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ
- 2) การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้
- 3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ
- 4) การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

2. สาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อ ในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัยความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สาระที่เด็กอายุ 3-5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็กเด็กควรรู้จักชื่อนามสกุล รูปร่างหน้าตาของคน รู้จักอวัยวะต่าง ๆ และวิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง คนเดียวหรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและแสดงมารยาทที่ดี

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็กเด็กควรได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิด และมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

2.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์

- 1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการ และผลผลิต
- 1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะ และสาระการเรียนรู้

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

2.9 ให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน การสนับสนุน สื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก เป็นรายบุคคล นำข้อมูลที่ได้มาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัด และขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

3.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ในแต่ละวันและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการ และความสนใจของเด็ก เช่น

- 1) วัย 3 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที
- 2) วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที
- 3) วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

3.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

3.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุมการเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

3.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุล ระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม กิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบประเภททั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกาย ควรจัดสลับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนักเพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

3.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

3.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรง ของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

3.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรง ของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาจึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ดินน้ำมัน ฯลฯ

3.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

3.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันมีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเอง และผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

3.2.5 การพัฒนาความคิดเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับเหตุการณ์ และการแก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนาอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่าง หลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่หรือเป็น รายบุคคล

3.2.6 การพัฒนาภาษาเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายใน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่าง ที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

3.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะ และดนตรีเป็นสื่อใช้การเคลื่อนไหว และจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการ หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ในขณะที่ทำกิจกรรม แล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้น หรือกำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็ก แสดงออกในแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ ตามตารางกิจกรรมประจำวัน และครอบคลุมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ได้แก่ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ พัฒนาเด็กให้เต็มตาม ศักยภาพของแต่ละคน ด้วยเหตุผลนี้ ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ประเมินพัฒนาการเด็กจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในพัฒนาการเด็กวัย 3-5 ปีเป็นอย่างดี และต้องเข้าใจโครงสร้างของการประเมินอย่าง ละเอียดว่าจะประเมินเมื่อไร และอย่างไร ต้องมีความสามารถในการเลือกเครื่องมือ และวิธีการที่จะใช้ได้ อย่างถูกต้องจึงจะทำให้ผลของการประเมินนั้นเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ การประเมินพัฒนาการอาจทำได้ หลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมใช้กันมาก คือ การสังเกตซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้ เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ อาจกล่าวได้ว่าผู้สอน ผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนต้องคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

หลักการประเมินพัฒนาการของเด็ก

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน และนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนเลือกใช้เครื่องมือ และจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
5. ประเมินสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสม และควรใช้กับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึก พฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการ

1. ศึกษา และทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน
2. วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึก และประเมินพัฒนาการ
3. ดำเนินการประเมิน และบันทึกพัฒนาการ
4. ประเมิน และสรุปผลพัฒนาการ
5. รายงานผลพัฒนาการ
6. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก

การสรุปผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยแต่ละครั้ง ควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด วิธีการที่เหมาะสมและนิยมใช้ในการประเมินเด็กปฐมวัย มีด้วยกันหลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตและการบันทึก มี 2 แบบ คือ การสังเกตอย่างมีระบบ และการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรม แบบบันทึกรายวัน และแบบสำรวจรายการ
2. การสนทนา สามารถใช้การสนทนาได้ทั้งเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลเพื่อประเมินความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กและบันทึกผลการสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรม หรือบันทึกรายวัน
3. การสัมภาษณ์ ด้วยวิธีพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคลและควรจัดในสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความเครียด และวิตกกังวล ผู้สอนควรใช้คำถามที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด และตอบอย่างอิสระจะทำให้ผู้สอนประเมินความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก และค้นพบศักยภาพในตัวเด็กได้ โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์
4. การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio) ซึ่งเป็นวิธีรวบรวม และจัดระบบข้อมูลต่าง ๆ รวบรวมเอาไว้อย่างมีจุดหมายที่ชัดเจน แสดงการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการในแต่ละด้าน ซึ่งข้อควรพิจารณาในการเลือกเก็บข้อมูลไว้ในแฟ้มผลงาน มีดังนี้

4.1 ข้อมูลที่แสดงถึงระดับพัฒนาการ และความสำเร็จเกี่ยวกับกิจกรรมที่เด็กกระทำซึ่งได้มาจากเครื่องมือการประเมิน

4.2 ข้อมูลที่รวบรวมจากผลงานต่าง ๆ ของเด็ก อาจให้เด็กช่วยเลือกเก็บด้วยตัวเอง หรือผู้สอนกับเด็กร่วมกันเลือกเก็บ

4.3 ข้อมูลของเด็กที่ได้จากผู้ปกครอง

5. การประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ตัวชี้วัดของการเจริญเติบโตในเด็กที่ใช้ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะ ฟัน และการเจริญเติบโตของกระดูก แนวทางการประเมินการเจริญเติบโตมีดังนี้

5.1 การประเมินการเจริญเติบโตของเด็กโดยการชั่งน้ำหนักและการวัดส่วนสูงเด็กแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ

5.2 การวัดเส้นรอบศีรษะ มีความสำคัญในการติดตามการเจริญเติบโตของสมอง

5.3 การตรวจสุขภาพปากและฟัน คือ การตรวจสอบและรักษาสิ่งผิดปกติของฟันและปาก ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาเด็กไปให้ทันตแพทย์ตรวจอย่างสม่ำเสมอปีละ 1-2 ครั้ง

5.4 การได้รับวัคซีนป้องกันโรคชั้นพื้นฐาน การให้ภูมิคุ้มกันโรคต่าง ๆ แก่เด็กเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น เช่น โรคตับอักเสบบี โรคโปลิโอ บาดทะยัก ไอกรน ฯลฯ

การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

1. จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน และสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน กำหนดจุดหมายของหลักสูตรที่มุ่งให้เด็กมีการพัฒนาทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างเหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างของบุคคล เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

2. การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนั้น สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

2.1 ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย และเอกสารหลักสูตรอื่น ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2.2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ สื่อและแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ทั้งนี้สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย อาจกำหนดหัวข้ออื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม และความจำเป็นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2.3 การประเมินเป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของสถานศึกษาแบ่งออกเป็นการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ และจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตรทั้งระบบ หลังจากที่ใช้หลักสูตรครบในแต่ละช่วงอายุ เพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุง หรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

การจัดการศึกษาปฐมวัย (เด็กอายุ 3-5 ปี) สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความสามารถพิเศษสามารถปรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละประเภท

การเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัย กับระดับประถมศึกษาปีที่ 1

การสร้างรอยเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัย กับระดับประถมศึกษาปีที่ 1 มีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องให้ความสนใจต่อการช่วยลดช่องว่างของความไม่เข้าใจในการจัดการศึกษา ทั้งสองระดับ ในการจัดการเรียนการสอนจะส่งผลต่อตัวเด็ก ผู้สอน ผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษา อื่น ๆ ทั้งระบบ การสร้างรอยเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัย กับระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จะประสบผลสำเร็จได้ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคคลสำคัญที่มีบทบาทเป็นผู้นำการสร้างรอยเชื่อมต่อ โดยเฉพาะระหว่างหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย กับระดับประถมศึกษาปีที่ 1 โดยต้องศึกษาหลักสูตรทั้งสองระดับ เพื่อทำความเข้าใจ จัดระบบการบริหารงานทางด้านวิชาการ ที่จะเอื้อต่อการเชื่อมโยงการศึกษา โดยการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อดังตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้

1.1 จัดประชุมผู้สอนระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษาร่วมกันพัฒนารอยเชื่อมต่อของหลักสูตรทั้งสองระดับให้เป็นแนวปฏิบัติของสถานศึกษา เพื่อผู้สอนทั้งสองระดับจะได้เตรียมการสอนให้สอดคล้องกับเด็กวัยนี้

1.2 จัดหาเอกสารด้านหลักสูตรและเอกสารทางด้านวิชาการของทั้งสองระดับมาไว้ให้ผู้สอนและบุคลากรอื่น ๆ ได้ศึกษาทำความเข้าใจอย่างสะดวกและเพียงพอ

1.3 จัดกิจกรรมให้ผู้สอนทั้งสองระดับมีโอกาสแลกเปลี่ยนเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้รับจากการศึกษาอบรม ดูงาน ซึ่งไม่ควรจัดให้เฉพาะผู้สอนในระดับเดียวกันเท่านั้น

1.4 จัดเอกสารเผยแพร่ตลอดจนกิจกรรมสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

1.5 ระหว่างที่เด็กอยู่ในระดับปฐมวัย ผู้บริหารควรจัดให้มีการพบปะทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อผู้ปกครองจะได้สร้างความเข้าใจ และสนับสนุนการเรียนการสอนของบุตรหลานคนได้อย่างถูกต้อง

1.6 สถานศึกษาที่มีเด็กทั้งสองระดับควรจัดกิจกรรมที่ผู้สอน ผู้ปกครอง และเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันในบางโอกาส

1.7 สถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาทั้งสองระดับ ควรจัดปฐมนิเทศผู้ปกครอง 2 ครั้ง ก่อนเด็กเข้าเรียนระดับปฐมวัย และก่อนเด็กจะเลื่อนขึ้นชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจการศึกษาทั้งสองระดับ และร่วมมือช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดีขึ้น

2. ผู้สอนระดับปฐมวัย

ผู้สอนระดับปฐมวัย นอกจากจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ หลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย และจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กของตนแล้ว ควรศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปกครอง และบุคลากรอื่น ๆ รวมทั้งช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวก่อนเลื่อนขึ้นชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้สอนอาจจัดกิจกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อส่งต่อผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนระดับประถมศึกษา สามารถใช้ข้อมูลช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวเข้ากับการเรียนรู้ใหม่ต่อไป

2.2 ผู้สอนระดับปฐมวัยต้องพูดคุยกับเด็กถึงประสบการณ์ดี ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

2.3 จัดให้เด็กได้มีโอกาสทำความรู้จักกับผู้สอน ตลอดจนสภาพแวดล้อม บรรยากาศของห้องเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งที่อยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน หรือสถานศึกษาอื่น

3. ผู้สอนระดับประถมศึกษา

ผู้สอนระดับประถมศึกษา ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการจัดประสบการณ์ของหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ของตนให้ต่อเนื่องกับการพัฒนาเด็กในระดับปฐมวัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 จัดกิจกรรมให้เด็ก ผู้ปกครองมีโอกาสทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้สอน และห้องเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเปิดภาคเรียน

3.2 จัดสภาพห้องเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ให้ใกล้เคียงห้องเรียนในระดับปฐมวัย โดยจัดให้มีมุมประสบการณ์ภายในห้อง เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ เช่น มุมหนังสือ มุมเกมการศึกษา เพื่อช่วยให้เด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ปรับตัวและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

3.3 จัดกิจกรรมสร้างข้อตกลงที่เกิดจากเด็กร่วมกันเกี่ยวกับการปฏิบัติตน

3.4 เผยแพร่ข่าวสารด้านการเรียนรู้ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน

4. ผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษา

ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษา ต้องทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาทั้งสองระดับ และเข้าใจว่าถึงแม้เด็กจะอยู่ในระดับประถมศึกษาแล้วแต่เด็กยังต้องการความรัก ความเอาใจใส่ การดูแล และการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ได้แตกต่างไปจากระดับปฐมวัยตลอดจนให้ความร่วมมือกับผู้สอนและสถานศึกษา ในการช่วยเตรียมตัวเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวได้เร็วยิ่งขึ้น

การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน

การจัดการศึกษาปฐมวัย มีหลักการสำคัญในการให้สังคมและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการกระจายอำนาจด้านการศึกษาไปยังท้องถิ่น โดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นผู้จัดการศึกษาในระดับนี้ เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาปฐมวัยมีคุณภาพตามมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชน จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เห็นความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน การวางแผน และการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา และระบบการประกันคุณภาพที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการดำเนินการที่เป็นระบบ เครือข่ายครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับและทุกอาชีพ การกำกับ ติดตาม ประเมินผล ต้องรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อนำข้อมูลจากรายงานมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

สรุปได้ว่าหลักสูตรดังกล่าว จัดทำขึ้นเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กและผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และเพื่อให้สถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกหน่วยงาน ทุกสังกัดที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน พุทธศักราช 2531

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 มาตรา 17 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พุทธศักราช 2525 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐาน โรงเรียนอนุบาลเอกชน พุทธศักราช 2531”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐาน โรงเรียนอนุบาลเอกชน พุทธศักราช 2528 (บรรดาระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือที่ขัด หรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน)

ข้อ 4 นโยบายในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลในโรงเรียนเอกชน

4.1 เพื่อให้เตรียมความพร้อมนักเรียน อายุ 3-5 ปี

4.2 เพื่อให้การเตรียมความพร้อม จัดให้บูรณาการเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตใจ

4.3 เพื่อให้การพัฒนาการเตรียมความพร้อมของนักเรียน ได้รับการดูแลจากบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ และผ่านการอบรมมาโดยเฉพาะ

4.4 เพื่อให้พัฒนาแนวการจัดประสบการณ์แผนการจัดประสบการณ์ คู่มือครูสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

ข้อ 5 ในระเบียบนี้

“โรงเรียน” หมายความว่า โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ที่เปิดสอนระดับอนุบาล มีเวลาเรียนต่อเนื่องกันเป็นเวลา 2 ปี หรือ 3 ปี

“นักเรียน” หมายความว่า เด็กที่เรียนในชั้นอนุบาล

“พี่เลี้ยง” หมายความว่า บุคคลผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือครูดูแลนักเรียน

“อนุบาล 3 ปี” หมายความว่า ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีที่ 2 และปีที่ 3

“อนุบาล 2 ปี” หมายความว่า ชั้นอนุบาลปีที่ 2 และปีที่ 3

ข้อ 6 ให้เลขาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 1 นักเรียน

ข้อ 7 โรงเรียนจะรับนักเรียนเข้าเรียนได้ เมื่อนักเรียนมีอายุครบ 3 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดหลักสูตร 3 ปี เมื่อนักเรียนมีอายุครบ 4 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดหลักสูตร 2 ปี นับถึงวันเปิดภาคเรียน

หมวด 2 การจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อม

ข้อ 10 ให้ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่และครู จัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมตามแนวการจัดประสบการณ์ แผนการจัดประสบการณ์ คู่มือครูตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

ข้อ 11 การจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อม การพักผ่อนการรับประทานอาหารจะต้องจัดให้สมดุล และเพียงพอแก่ความต้องการของเด็กแต่ละวัย

ข้อ 12 การประเมินผลการจัดประสบการณ์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

หมวด 3 การบริหารโรงเรียน

ข้อ 13 นอกจากที่กำหนดไว้โดยเฉพาะให้ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการและครูใหญ่จัดดำเนินการด้านวิชาการ กิจกรรมนักเรียน การเงิน และธุรการ ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด (ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ โรงเรียนอนุบาล จะต้องผ่านการอบรมตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด)

ข้อ 14 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีครูห้องเรียนละ 1 คน ต่อนักเรียน 30 คน ถ้านักเรียนเกิน 30 คน ต้องมีพี่เลี้ยงอีก 1 คน (ในกรณีที่นักเรียนรวมกันทุกชั้นน้อยกว่า 30 คน โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูคนเดียวสอนนักเรียนหลายชั้นได้ แต่ต้องมีพี่เลี้ยง 1 คน)

ข้อ 15 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีพี่เลี้ยง ซึ่งมีคุณสมบัติและหน้าที่ ดังนี้

15.1 พี่เลี้ยงจะต้องเป็นเพศหญิงมีความรู้ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรพุทธศักราช 2521 หรือเทียบเท่าและผ่านการอบรมตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดมีประสบการณ์และลักษณะนิสัยเหมาะสมที่จะดูแลเด็กเล็ก มีสุขภาพดีมีร่างกายสมบูรณ์ไม่ติดยาเสพติดและไม่เป็นโรคดังต่อไปนี้

15.1.1 โรคเรื้อน หรือ โรคผิวหนังเรื้อรัง และติดต่อกันได้

15.1.2 วัณโรค

15.1.3 โรคพิษสุราเรื้อรัง

15.1.4 โรคเท้าช้าง

15.1.5 กามโรค

15.2 ที่เลี้ยง ไม่มีหน้าที่สอน แต่มีหน้าที่ช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรม การเตรียมความพร้อม ดูแลความปลอดภัย ความเรียบร้อยของนักเรียน อำนวยความสะดวก และการให้บริการต่าง ๆ แก่นักเรียนในโรงเรียน

ข้อ 16 ผู้รับใบอนุญาต ต้องจัดให้มีทะเบียนที่เลี้ยง ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

หมวด 4 โรงเรียน สถานที่และอาคาร

ข้อ 17 โรงเรียนอนุบาลที่จะจัดตั้งใหม่จะต้องอยู่ห่างจากโรงเรียนอนุบาลที่ตั้งอยู่เดิม ไม่น้อยกว่า 300 เมตร บนเส้นทางคมนาคมทางบก

ข้อ 18 บริเวณโรงเรียน ต้องมีลักษณะดังนี้

18.1 มีที่ดินติดชิดติดต่อกัน มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 80 ตารางวา ผู้รับใบอนุญาตมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือสัญญาเช่าไม่น้อยกว่า 3 ปี ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

18.2 พื้นที่ต้องไม่เป็นที่ลุ่ม และไม่มีสิ่งอันอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียน หากมีบ่อน้ำหรือสระน้ำอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนจะต้องล้อมรั้วให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย

18.3 มีรั้วแสดงบริเวณโรงเรียนที่เป็นสัดส่วน

18.4 ที่ตั้งของโรงเรียนต้องตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียน

18.5 ต้องมีพื้นที่สำหรับนักเรียนเล่นไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน จะเป็นส่วนรวมหรือกลางแจ้งก็ได้

18.6 ต้องมีพื้นที่สำหรับนักเรียนพักผ่อนอย่างเพียงพอ

ข้อ 19 ห้ามใช้บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียนเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กหรือดำเนินกิจการอื่นหรือเป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการของ โรงเรียน ยกเว้นที่อยู่อาศัย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ ครูและพี่เลี้ยง แต่จะต้องจัดให้เป็นสัดส่วน

ข้อ 20 อาคารเรียน ต้องมีลักษณะดังนี้

20.1 อาคารเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

20.2 สำหรับอาคารเรียนที่มีห้องเรียนเกินกว่า 2 ห้องติดต่อกัน ช่องทางเดินภายในอาคารหรือระเบียงทางเดินต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หรือถ้ามีม้านั่งระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร อาคารตั้งแต่ชั้น 2 ขึ้นไปต้องมีลูกกรงระเบียงสูงไม่น้อยกว่า 1.20 เมตรและช่องห่างลูกตั้งของลูกกรงไม่มากกว่า 15 เซนติเมตร

20.3 อาคารเรียนต้องมีฝ้าเพดานใต้หลังคา เว้นแต่หลังคาอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กกระยะความสูงจากพื้นถึงเพดานต้องไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร

20.4 บันไดต้องแบ่งเป็นสองช่วง ช่วงหนึ่งสูงไม่เกิน 2.00 เมตร ความกว้างของบันไดแต่ละช่วงต้องไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ขานพักบันไดต้องไม่น้อยกว่าความกว้างของบันได ลูกตั้งของบันไดต้องไม่สูงกว่า 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนต้องกว้างไม่น้อยกว่า 24 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นต้องมีราวและลูกกรงสูงไม่ต่ำกว่า 90 เซนติเมตร รวมทั้งราวเดี่ยวสำหรับนักเรียนเกาะขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่มากกว่า 15 เซนติเมตร

ข้อ 21 ห้องเรียน ต้องมีลักษณะดังนี้

21.1 ห้องเรียนแต่ละห้องต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 35 ตารางเมตร และต้องเป็นห้องโล่งไม่มีเสาหรือสิ่งกีดขวาง ในกรณีที่มีห้องเรียนรูปสี่เหลี่ยม ความกว้างของห้องไม่น้อยกว่า 5.00 เมตร และในกรณีที่เป็นห้องเรียนรูปอื่น ๆ ส่วนที่แคบที่สุดของห้องไม่น้อยกว่า 4.00 เมตร

21.2 ห้องเรียนอาจจะจัดเป็นห้องขนาดใหญ่ มีฝาประจันที่สามารถปรับเป็นห้องเรียน หรือห้องกิจกรรมขนาดต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน แต่พื้นที่ของห้องเรียนขนาดเล็กที่สุดต้องไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ใน 21.1

21.3 การระบายอากาศของห้องเรียนต้องถ่ายเทได้สะดวกโดยรวมเนื้อที่หน้าต่าง และประตู และช่องลมแล้วไม่น้อยกว่า 20 % ของเนื้อที่ห้อง ยกเว้นห้องที่ใช้ระบบปรับอากาศ

21.4 แสงสว่างในห้องเรียนต้องมีความเข้มไม่น้อยกว่า 200 วัตต์ โดยสม่ำเสมอทั้งห้อง แต่ถ้าห้องเรียนที่ใช้แสงสว่างตามธรรมชาติ ความเข้มของแสงสว่างไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ต้องติดตั้งโคมไฟฟ้าให้แสงสว่างเพิ่มในห้องนั้น ๆ

21.5 ห้องเรียนที่มีทางเข้าออก 2 ทาง แต่ละทางต้องกว้างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร ในกรณีที่มีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.60 เมตร

21.6 สัดส่วนพื้นที่ห้องเรียนต่อนักเรียนต้องไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตร ต่อนักเรียน 1 คน

21.7 การจัดห้องเรียนให้ค้ำนั่งถึงพื้นที่ต่อนักเรียนจำนวนรวมของนักเรียนแต่ละห้องไม่เกิน 40 คน

21.8 ถ้าใช้อาคารซึ่งมีอยู่แล้วมาดัดแปลงเป็นอาคารเรียน จะต้องปรับปรุงอาคารเรียนให้มีสภาพตามที่กำหนดใน 21.3 21.4 และ 21.5

ข้อ 22 นอกจากห้องเรียนแล้ว โรงเรียนต้องจัดให้มี

22.1 ห้องบริการ เว้นแต่โรงเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ที่จัดการศึกษาระดับอื่น

22.2 ที่รับประทานอาหาร ต้องมีพื้นที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนหรือจะใช้ห้องเรียนเป็นที่รับประทานอาหารก็ได้ แต่โรงเรียนจะต้องดูแลในเรื่องความสะอาดเป็นอย่างดี

22.3 ห้องเตรียมอาหารต้องถูกสุขลักษณะ ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

22.4 ห้องพยาบาล หรือมุมพยาบาล

22.5 ห้องนอนสำหรับนักเรียน ต้องจัดให้มีห้องนอนโดยสัดส่วนพื้นที่ต่อนักเรียนไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อคนหรือจะใช้ห้องเรียนเป็นห้องนอนด้วยก็ได้ แต่ต้องจัดให้มีที่นอนและอุปกรณ์ตามข้อ 23.2.3

22.6 ห้องน้ำหรือที่อาบน้ำ ต้องจัดให้เหมาะสมเพียงพอกับจำนวนนักเรียนและต้องรักษาความสะอาดให้ถูกสุขลักษณะ

22.7 ห้องส้วม ให้ถือเกณฑ์ดังนี้

22.7.1 นักเรียน 1-100 คน มี 1 ที่ ต่อนักเรียน 25 คน

22.7.2 นักเรียน 101-600 คน มี 1 ที่ ต่อนักเรียน 50 คน

22.7.3 นักเรียน 601 คนขึ้นไป มี 1 ที่ ต่อนักเรียน 75 คน

22.7.4 จะต้องรักษาให้สะอาดถูกสุขลักษณะมีบังตา หรือประตูส้วม ไม่มีกลิ่นประทุหรือกัญแจตติที่ประทุ และส้วมต้องอยู่ไม่ไกลจากห้องเรียนหรืออยู่ในห้องเรียน ถ้าส้วมอยู่นอกอาคารเรียนทางเดินไปส้วมต้องมีหลังคากันแดดกันฝน

22.7.5 ในกรณีที่โรงเรียนมีอาคารมากกว่า 1 ชั้น จะต้องมีห้องส้วมทุกชั้น

หมวด 5 ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การเตรียมความพร้อม

ข้อ 23 โรงเรียนต้องจัดให้มีครุภัณฑ์เครื่องใช้ ดังต่อไปนี้

23.1 ครุภัณฑ์ประจำห้อง

23.1.1 โต๊ะนักเรียนสูงจากพื้นถึงขอบโต๊ะ 45-50 เซนติเมตรเป็นโต๊ะเดี่ยวหรือโต๊ะหมู่
23.1.2 เก้าอี้นักเรียนสูง 25-30 เซนติเมตร
23.1.3 กระดานสำหรับครู สูงจากพื้นถึงขอบกระดานช่วงล่าง 60 เซนติเมตร ความกว้าง-ยาว พอสมควรแล้วแต่ขนาดของห้อง

23.1.4 แผ่นป้ายติดผลงานนักเรียน ที่นักเรียนใช้ได้สะดวก

23.1.5 ตู้หรือชั้นสำหรับนักเรียนเก็บอุปกรณ์การเรียน และของเล่น

23.1.6 ที่เก็บเครื่องใช้ประจำตัวนักเรียน

23.1.7 โต๊ะและเก้าอี้สำหรับครูทำงาน ให้มีความสูงใกล้เคียงกับของนักเรียน

23.1.8 ตู้หรือชั้นใส่เอกสาร อุปกรณ์ของโรงเรียน

23.2 เครื่องใช้ประจำห้องต่าง ๆ ให้มีดังต่อไปนี้

23.2.1 ที่รับประทานอาหารต้องมีโต๊ะสูงจากพื้นถึงขอบโต๊ะ 45-50 เซนติเมตรเก้าอี้หรือม้านั่งสูง 25-30 เซนติเมตร อุปกรณ์ในการรับประทานอาหาร ได้แก่ ถาดหลุมหรือจานชาม ช้อนส้อม แก้วน้ำ ผ้าเช็ดมือ และกรณีที่ห้องอาหาร ไม่มีมั่งลวด ให้มีฝาชีปิดครอบอาหาร

23.2.2 ห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาล ต้องมียาสามัญประจำบ้าน เครื่องชั่งน้ำหนัก ที่วัด ส่วนสูง สายวัดรอบอก กระโถน ที่นอน ผ้าปูที่นอน หมอน ปลอกหมอน ผ้ายาง เครื่องเวชภัณฑ์ สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ได้แก่ ปากคิบบ กรรไกร กระเป๋าน้ำร้อน และขามรูปโคе รวมทั้งให้มีตู้ยา และตู้ เก็บเครื่องเวชภัณฑ์ของโรงเรียน

23.2.3 ห้องนอน ถ้าพื้นห้องเป็นไม้ ให้ใช้เสื่อปูนอนได้ ถ้าพื้นห้องเป็นซีเมนต์ให้มีที่ รองนอน เช่น ที่นอน หรือผ้าฉนวน หรือที่นอนฟองน้ำ และจัดให้มีหมอนแบนหรือผ้ารองศีรษะ

23.2.4 ห้องน้ำ ต้องมีที่วางสบู่ ขันน้ำ และราวแขวนผ้าเช็ดหน้า

23.2.5 เปิดเตล็ดโรงเรียนต้องจัดให้มีสัญญาณบอกเวลาของโรงเรียน เสางง ธงชาติไทย รวมทั้งมีสิ่งสักการะทางศาสนา และพระบรมฉายาลักษณ์ประคิชฐานไว้ในที่อันสมควร

23.3 อุปกรณ์การเตรียมความพร้อม โรงเรียนต้องจัดให้มีดังต่อไปนี้

23.3.1 สื่อและวัสดุอุปกรณ์การเตรียมความพร้อม โรงเรียนต้องจัดให้มีตามบัญชีรายชื่อ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

23.3.2 อุปกรณ์เครื่องเล่นหรือของเล่นในห้องเรียนต้องจัดให้มีตามบัญชีรายชื่ออุปกรณ์ เครื่องเล่น ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

23.3.3 เครื่องเล่น เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ ต้องมีตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

หมวด 6 บทเฉพาะกาล

ข้อ 24 โรงเรียนที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนอยู่แล้วก่อนวันใช้ระเบียบนี้ ให้จัดโรงเรียน ให้มีมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ยกเว้นกรณีเกี่ยวกับ สถานที่ซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 18.1 18.5 และอาคารเรียนซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 20 ถ้าโรงเรียนใดได้รับอนุญาต ให้ใช้อยู่แล้วให้ใช้ต่อไปได้ แต่ถ้าขอจัดตั้งใหม่หรือเปลี่ยนแปลงจะต้องให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ในระเบียบนี้

ข้อ 25 สำหรับโรงเรียนที่จัดชั้นอนุบาลอยู่แล้วให้เทียบชั้น ดังนี้

1. ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เดิม เท่ากับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ตามระเบียบนี้
2. ชั้นอนุบาลปีที่ 1 เดิม เท่ากับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามระเบียบนี้
3. ชั้นเด็กเล็ก ชั้นปฐมวัย หรือชั้นที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น ซึ่งรับนักเรียนอายุ 3 ปี ให้เทียบ เป็นชั้นอนุบาลปีที่ 1 ตามระเบียบนี้

ข้อ 26 สำหรับพี่เลี้ยงที่ยังไม่ผ่านการอบรมตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชนกำหนด ผู้รับใบอนุญาตจะต้องจัดให้ได้รับการอบรมให้เสร็จสิ้นภายในปีการศึกษา 2532

มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2545

ด้วยกระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2544 ให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการนับอายุเด็กเพื่อเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2545 และนโยบายการอุดหนุนโรงเรียนเอกชน

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียน พุทธศักราช 2525 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการวางระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2545”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2544

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความข้อ 7 แห่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน พุทธศักราช 2531 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2544 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

ข้อ 7 โรงเรียนจะรับนักเรียนเข้าเรียนได้ เมื่อนักเรียนมีอายุครบ 3 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดหลักสูตร 3 ปี และเมื่อนักเรียนมีอายุครบ 4 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดหลักสูตร 2 ปี นับถึงเปิดภาคเรียน (การรับนักเรียนเข้าเรียนให้โรงเรียนสามารถรับได้ทุกภาคเรียน)

จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย การกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน พุทธศักราช 2531 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้ใช้ระเบียบกฎกระทรวงประกาศและหลักเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และโรงเรียนเอกชนทุกโรงเรียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษา และบัญญัติ 10 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษา (พุทธศักราช 2539-2550) ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษา ได้แก่ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา

บัญญัติ 10 ประการ สำหรับสถานศึกษาในอุดมคติของกระทรวงศึกษาธิการ มีจุดมุ่งหมายที่จะให้สถานศึกษาได้พัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีความเป็นเลิศในปี 2550 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้กำหนดนโยบายให้เป็นปีแห่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร และเป็นปีแห่งการส่งเสริมการลงทุนทางการศึกษาอีกด้วย

เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย และบัญญัติ 10 ประการ ที่กล่าวมาแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้กำหนดกิจกรรมเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาเอกชนทุกระดับทุกประเภททั่วประเทศ ได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นไป

การพิจารณาจัดทำกิจกรรมเสนอแนะ สถานศึกษาสามารถกำหนดขอบเขตเนื้อหาสาระและวิธีการ ตลอดจนปรับปรุงเพิ่มเติมเสริมแต่งได้ตามความเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษาท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนคาดหวังว่า ถ้าสถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมเสนอแนะแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาสถานศึกษาเอกชน ไปสู่ความเป็นเลิศ เป็นสถานศึกษาที่ดีมีคุณภาพ และได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม ชุมชน และวงการศึกษาคือไป ถือว่าได้ทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพทางด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

บัญญัติข้อที่ 1

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ มีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้บริหารควรมีเวลาอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่อดูแลการปฏิบัติงานภายในให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

กิจกรรม

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่ออุทิศตนให้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่
2. ริเริ่มนำนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในสถานศึกษา และติดตามผลการใช้
3. ศึกษารวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนในเขตบริการและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา
4. จัดระบบการนิเทศภายในอย่างเหมาะสม
5. วางแผนพัฒนาผู้บริหารทั้งระยะสั้น และระยะยาวในด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดทั้งการศึกษาดูงานในสถานศึกษา และ/หรือสถานประกอบการทั้งในและต่างประเทศ
6. ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่องและมีผลงานปรากฏเด่นชัดว่า บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

7. จัดให้มีการเยี่ยม ประชุมร่วมกันในระหว่างกลุ่มสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมีแนวทางในการพัฒนางานการบริหารสถานศึกษาต่อไป

8. จัดทำและใช้ปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา

9. ดูแลและติดตามการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ ในการปรับปรุงผู้เรียน พัฒนาการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง

10. ประเมินผลการปฏิบัติงาน และความรู้ความสามารถของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

11. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสถานศึกษาให้บุคลากร และชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

บัญญัติข้อที่ 2

มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาและ/หรือสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรักสามัคคี รวมทั้งการจัดให้สถานศึกษามี ความร่มรื่น มีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่มุ่ย ไร่ล้มภาวะ

กิจกรรม

1. จัดอาคารเรียน อาคารประกอบให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี มีความมั่นคงแข็งแรง สะอาด สวยงาม ไร่มุ่ย เป็นระเบียบ เหมาะสมกับการใช้งาน มีผู้ดูแลรับผิดชอบในรูปคณะกรรมการทั้งครู และนักเรียน
2. มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการใช้อาคารสถานที่
3. จัดห้องเรียน ห้องประกอบให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ตลอดจนการจัดสภาพ และ/หรือ บรรยากาศเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น จัดตกแต่งให้มีอุปกรณ์ประจำห้องที่จำเป็นอยู่ในสภาพใช้ การได้ดี ครบถ้วน และทันสมัย
4. จัดหาแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา
5. ดูแล และ/หรือตกแต่งให้สถานที่บริเวณสถานศึกษาอยู่ในสภาพดี สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม และสามารถใช้ประโยชน์สูงสุด เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และไม้ยืนต้น
6. มีมาตรการในการดูแลทรัพย์สินของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เช่น จัดเวรยามรักษาความปลอดภัย และมีระบบเตือนภัย
7. จัดให้มีการประกวดความสะอาด และตกแต่งสถานที่ภายในสถานศึกษา
8. มีป้าย และ/หรือคำขวัญเพื่อจูงใจให้นักเรียนช่วยดูแลรักษาอาคารสถานที่และบริเวณสถานศึกษา

9. ประกาศยกย่อง เชิดชูเกียรตินักเรียนที่กระทำความดี เช่น มอบโล่ เข็มเชิดชูเกียรติ และเกียรติบัตร เป็นต้น

10. จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสะอาด ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี มีคุณธรรม และจริยธรรม โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ เช่น ประกวดห้องเรียน จัดกิจกรรมค่ายพักแรม จัดกิจกรรมกีฬา เข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรม จัดอุปสมบทสามเณรภาคฤดูร้อน ฯลฯ

11. จัดกิจกรรมรณรงค์วัฒนธรรมอันดีงาม เรื่องความกตัญญูกตเวทิตาการเคารพผู้อาวุโสและอื่น ๆ ตามความเหมาะสมโดยครูปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง

12. ขอความร่วมมือจากผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้นำท้องถิ่นให้เข้ามาช่วยเหลือ

13. ประเมินความรู้สึกเป็นสุข ความรู้สึกพึงพอใจของบุคลากร และผู้เรียนต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

14. ประเมินความรู้สึกประทับใจ ความรู้สึกพึงพอใจของบุคคลภายนอก ต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

15. ใช้ผลการประเมิน เพื่อวางแผนปรับปรุงบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอย่างค่อเนื่อง

บัญญัติข้อที่ 3

เป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อม มีแผนผังเต็มรูปแบบ มีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนสนามกีฬาครบครัน โดยให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
กิจกรรม

1. จัดให้มีแผนผังของสถานศึกษาเต็มรูปแบบ
2. จัดให้มีห้องสมุดที่เหมาะสม สะอาดและมีหนังสือที่มีคุณภาพพร้อมทั้งจัดระบบบริการที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัยเพียงพอต่อการให้บริการครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน
3. มีห้องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการภาษาพร้อมอุปกรณ์ที่อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี สามารถให้บริการได้อย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับหลักสูตร
4. จัดให้มีสนามกีฬา สนามเด็กเล่นในร่ม และ/หรือกลางแจ้ง พร้อมอุปกรณ์กีฬาเพียงพอและเหมาะสม
5. ขอความร่วมมือจากชุมชน ศิษย์เก่า สมาคมต่าง ๆ ช่วยจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สถานศึกษา

บัญญัติข้อที่ 4

มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน โดยจัดซื้อในราคาท้องตลาดที่เป็นธรรม ทั้งให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์สูงสุด

กิจกรรม

1. สำรวจความต้องการ และ/หรือจัดงบประมาณสำหรับการจัดซื้อจัดหา ผลิตและบำรุงรักษา วัสดุทัศนูปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี
2. ติดตามความก้าวหน้า เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย สำหรับวางแผนนำมาใช้ในสถานศึกษา
3. ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์การสอนที่มีคุณภาพในราคาที่เป็นธรรม ให้ครบครัน เพียงพอกับความต้องการ
4. ส่งเสริมให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดซื้อจัดหา ผลิต บำรุงรักษาและใช้สื่อต่าง ๆ
5. จัดอบรมวิธีใช้ วิธีบำรุงรักษาสื่ออย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
6. ติดตามผลการใช้สื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

บัญญัติข้อที่ 5

มีบุคลากรครูผู้สอนครบตามเกณฑ์หากขาดแคลนครูให้ครูเกษียณอายุราชการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสอน และ/หรือให้มีระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

กิจกรรม

1. จัดบุคลากรที่มีคุณวุฒิตรงวิชาที่สอน และมีจำนวนเพียงพอ
2. ขอความร่วมมือจากครูที่เกษียณอายุราชการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ/หรือผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสนับสนุนการสอน
3. จัดให้ระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การศึกษานอกโรงเรียน ฯลฯ
4. วางแผนสร้างและพัฒนาบุคลากรของตนเอง เช่น ให้ทุนการศึกษาผู้เรียนเพื่อให้กลับมาเป็นครูในสถานศึกษาของตน
5. จัดระบบเพื่อดำเนินการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยเน้นการปลูกจิตสำนึกในหน้าที่

บัญญัติข้อที่ 6

องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็ทางด้านวิชาการ หรือทางด้านการบริหาร เช่น กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ การสอนภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การสอนวิชาชีพการเกษตร การก่อสร้าง การไฟฟ้า เป็นต้น

กิจกรรม

1. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสถานประกอบการ
2. เชิญวิทยากรท้องถิ่นร่วมพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรม ช่วยทำการสอน จัดบริการแนะแนวและเป็นที่ปรึกษาแนะนำการบริหาร
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงการฝึกงานในสถานที่ของท้องถิ่นและสถานประกอบการต่าง ๆ อยู่เสมอ
4. ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
5. พัฒนาวิธีการสอนภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยนำวิธีการสอนหรือสื่อสำเร็จรูปมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้ได้เป็นอย่างดีมีคุณภาพ
6. จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนทั้งในและนอกสถานศึกษาใน โอกาสต่าง ๆ ที่เหมาะสมอยู่เสมอ เช่น งานประเพณีตามเทศกาลต่าง ๆ

บัญญัติข้อที่ 7

มีการเก็บค่าเล่าเรียน หรือค่าธรรมเนียมการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและจัดอุปกรณ์การเรียน การสอนให้ครบครันทั้งนี้ยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับเด็กยากจนและจ่ายค่าตอบแทนให้นักเรียนในการพัฒนา หรือการฝึกปฏิบัติ การฝึกอาชีพที่เกิดรายได้และเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษา เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นต้น

กิจกรรม

1. วางแผน และจัดทำงบประมาณรายรับ รายจ่าย ของเงินค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา และสรุปรายงานการใช้จ่ายเป็นประจำทุกปี
2. มีกองทุนบริจาควัตถุประสงค์เพื่อระดมเงินทุนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยจัดให้มีห้องเรียน ห้องประกอบ และอุปกรณ์การสอนที่เพียงพอเหมาะสมและอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี

3. นำค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษามาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา อาคารสถานที่โดยจัดให้มีห้องเรียน ห้องประกอบและอุปกรณ์การสอนที่เพียงพอเหมาะสมอยู่ในสภาพใช้งาน ได้ดีตลอดเวลา
4. จัดทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลน พร้อมทั้งจัดสวัสดิการให้กับครู นักเรียน และบุคลากรของสถานศึกษา
5. จัดกิจกรรมหารายได้ให้แก่ นักเรียน เช่น ทำขนม ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ประดิษฐ์ดอกไม้ ฯลฯ แบ่งรายได้ให้ครู และนักเรียนอย่างเป็นธรรม
6. จัดตั้งสหกรณ์ในสถานศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองถือหุ้น และบริหารจัดการสหกรณ์
7. ติดตามประเมินผลนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาเป็นประจำทุกปี
8. ติดตามประเมินผลการจัดสวัสดิการให้กับครู นักเรียนเป็นประจำทุกปีเพื่อนำผลมาปรับปรุงงานสวัสดิการของสถานศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการมากยิ่งขึ้น

บัญญัติข้อที่ 8

มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคล และ/หรือชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการของสถานศึกษา การจัดสวัสดิการให้กับครู เช่น การจัดที่พัก ค่าตอบแทน ค่าล่วงเวลา ค่าสอนพิเศษ ค่าฝึกอบรม ตลอดจนการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครู

กิจกรรม

1. จัดให้มีองค์กรสนับสนุนกิจกรรมหารายได้ของสถานศึกษาที่จะนำมาสนับสนุนการบริหารและการดำเนินกิจการของสถานศึกษา เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมหรือชมรมศิษย์เก่า
2. ให้กรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมหรือชมรมศิษย์เก่า มีส่วนร่วมสนับสนุนในการบริหาร การวางแผนการใช้ทรัพยากร และการดำเนินกิจการของสถานศึกษาร่วมกับกรรมการบริหาร
3. ริเริ่มดำเนินการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการ บริษัท หรือนิติบุคคลอื่นๆ ตามความเหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา
4. จัดสวัสดิการให้กับบุคลากรในสถานศึกษา นอกเหนือจากที่ได้รับจากทางราชการ เช่น ให้ยืมเงินเป็นค่ารักษาพยาบาล จัดที่พักให้ครู จ่ายค่าตอบแทนให้กับครูที่สอนเกินกำหนดให้กู้ยืมเงินโดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น
5. มีการพิจารณาเงินเดือนเป็นประจำทุกปีอย่างยุติธรรม และพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษแก่ครูที่อุทิศเวลา และปฏิบัติงานดีเด่น

6. ร่วมกับชุมชน สมาคมศิษย์เก่าจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อหารายได้เป็นสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับครู และบุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษา เช่น จ่ายค่าฝึกอบรม ค่าล่วงเวลา เป็นต้น

บัญญัติข้อที่ 9

มีการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ที่มุ่งเน้นผลผลิต คือ คุณภาพของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

กิจกรรม

1. มีการวัดผล และ/หรือประเมินผลครบถ้วนตามหลักสูตร และมีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
2. มีการสรุป และ/หรือรายงานผลการประเมินคุณภาพนักเรียน ในภาพรวมเป็นรายชั้นปี และ/หรือระดับการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
3. มีการพัฒนาความรู้ด้านการวัดผล ประเมินผลให้แก่ครูผู้สอนและติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลอยู่เสมอ
4. จัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและวิชาชีพให้แก่นักเรียน เช่น การแข่งขันทักษะภายในสถานศึกษา เป็นต้น
5. ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนำผลมาพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ท้องถิ่น และตลาดแรงงาน

บัญญัติข้อที่ 10

เป็นสถานศึกษาที่ผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครองทุกระดับยอมรับว่าเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพและ/หรือมีมาตรฐาน

กิจกรรม

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลภูมิหลัง (เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษาของบิดา มารดา และ/หรือผู้ปกครอง) ของนักเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์ความนิยมของผู้ปกครองที่มีต่อสถานศึกษา
2. ติดตามผู้สำเร็จการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง จัดทำแฟ้มผู้ประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อ และ/หรือการประกอบอาชีพ

3. สนับสนุนการนำผลงานที่แสดงความสามารถพิเศษของนักเรียน ให้ปรากฏแก่สาธารณชน ในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เสมอ

4. ดำเนินการเพื่อรับการประเมินเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน

5. ดำเนินการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา และผลงานของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

6. นำคณะครู และนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

7. สร้างเกียรติคุณของสถานศึกษาให้ชุมชนได้รู้จักและยอมรับ เช่น ส่งเสริมความมีวินัยความซื่อสัตย์สุจริต และความสามารถของนักเรียน

8. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนท้องถิ่นและให้บริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาได้

เพื่อตอบสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีข้อบัญญัติขึ้น 10 ข้อ แต่ละข้อล้วนแล้วแต่เป็นหลักการปฏิบัติ เพื่อนำสถานศึกษาแต่ละแห่งให้เจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมีคุณภาพ

สรุป : แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ต้องเริ่มที่ การปฏิรูปครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถ แล้วนำไปสู่ขั้นตอนของการปฏิรูป หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูป โรงเรียนและสถานศึกษาและท้ายที่สุด คือ การปฏิรูป ระบบการบริหารการศึกษา และบัญญัติ 10 ประการของกระทรวงศึกษาธิการ

การบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน

ตามหลักการจัดโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน คือ ระดับก่อนประถมศึกษา (การศึกษาระดับปฐมวัย) ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ถือได้ว่าเป็นสถานศึกษาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีภารกิจหลัก คือ จัดการศึกษาให้เด็กมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด หากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมส่งผลไปถึงการพัฒนาคนในประเทศให้มีคุณภาพอีกด้วย

การบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน : การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้กำหนดขอบข่ายภารกิจ การบริหาร และการจัดการศึกษาไว้ 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 32) คือ

1. ด้านวิชาการ
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านการบริหารงานบุคคล
4. ด้านการบริหารทั่วไป

1. ด้านวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดงานด้านวิชาการ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มงานหลักสูตรและการสอน
  - 1.1 หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.2 ระดับ และหมวดวิชา การสอน สอบ วัดผลประเมินผล
  - 1.3 สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา
  - 1.4 บริการเอกสารการสอน
  - 1.5 หลักสูตรพิเศษ
2. กลุ่มงานนิเทศการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการสอน
  - 2.1 นิเทศ และพัฒนาการเรียนการสอน
  - 2.2 การวิจัยการสอน
  - 2.3 การศึกษากับชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. กลุ่มงานกิจการและกิจกรรมนักเรียน
  - 3.1 กิจการนักเรียน และสวัสดิการ
  - 3.2 แนะนำ
  - 3.3 ทุนการศึกษา
  - 3.4 กิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตร
  - 3.5 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

4. กลุ่มงานสื่อ ห้องสมุด และเทคโนโลยีการศึกษา
  - 4.1 บริการสื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์ สื่อผสม
  - 4.2 ห้องสมุดสถานศึกษา
  - 4.3 บริการเอกสาร และสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ
  - 4.4 นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา บริการไอทีเพื่อการเรียนการสอน (ถ้ามี)
5. กลุ่มงานวัดผลประเมินผลและมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษา
  - 5.1 ระบบระเบียบ และทะเบียนนักเรียน
  - 5.2 การวัดผล การเทียบ โอน และคลังข้อสอบ
6. กลุ่มงานการพัฒนาวิชาชีพครู
  - 6.1 การวิจัยการเรียนการสอน
  - 6.2 การพัฒนาวิชาชีพครู
7. กลุ่มงานการศึกษานอกระบบ
  - 7.1 การศึกษาตามอัธยาศัย และบริการทางวิชาการของสถานศึกษา (ถ้ามี)
  - 7.2 กลุ่มงานวิชาการกับชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ถ้ามี)
  - 7.3 กลุ่มงานโครงการพิเศษทางวิชาการของสถานศึกษา (ถ้ามี)

หลักการและแนวคิด

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชน สังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้รวมทั้ง เป็นเครือข่าย และแหล่งการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้สามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา
5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและ พัฒนาการศึกษา

ขอบข่ายภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
4. การประเมินคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา
5. การพัฒนาการใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. ด้านงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดงานด้านงบประมาณ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มงานนโยบายและแผน
  - 1.1 นโยบาย แผน โครงการ
  - 1.2 สารสนเทศ และระบบข้อมูลเพื่อการบริหาร
  - 1.3 การติดตาม และการรายงาน
2. กลุ่มงานการงบประมาณ
  - 2.1 การจัดสรรงบประมาณ
  - 2.2 การติดตาม และรายงานการงบประมาณ
3. กลุ่มงานจัดหารายได้และกองทุนสถานศึกษา
  - 3.1 การจัดหารายได้
  - 3.2 งานบริหารกองทุนสถานศึกษา
4. กลุ่มงานการบริหารทรัพย์สินและผลประโยชน์ (ถ้ามี)
  - 4.1 การบริหารทรัพย์สิน และผลประโยชน์
  - 4.2 การประกอบกิจการพิเศษ และการลงทุน (ถ้ามี)

หลักการและแนวคิด

1. ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางโอกาสการศึกษาของผู้เรียนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรัฐจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคล สำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่สถานศึกษาของรัฐ และเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน และจัดสรรเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนที่มีลักษณะพิเศษตามความจำเป็น

2. มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ของระบบการจัดการงบประมาณ โดยให้เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัวควบคู่กับความ โปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงาน และทรัพยากรที่ใช้

3. ยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณให้เป็นวงเงินรวมแก่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

4. มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณ ตามมาตรฐานการจัดการทางการเงินทั้ง 7 ด้าน คือ

- 4.1 การวางแผนงบประมาณ
- 4.2 การคำนวณต้นทุนผลผลิต
- 4.3 การจัดระบบการจัดหาพัสดุ
- 4.4 การบริหารทางการเงิน และการควบคุมงบประมาณ
- 4.5 การรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงาน
- 4.6 การบริหารสินทรัพย์
- 4.7 การตรวจสอบภายใน

5. มุ่งส่งเสริมการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินจากทุกส่วนของสังคมมาใช้เพื่อการจัด และพัฒนาการศึกษา

ขอบข่ายภารกิจ

1. การจัดตั้งงบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
  - 2.1 การเบิกจ่าย และการอนุมัติงบประมาณ
  - 2.2 การโอน และการเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
  - 2.3 การรายงานผล

3. การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ
  - 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้งบประมาณ
  - 3.2 การตรวจสอบติดตามการใช้ผลผลิต
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
  - 4.1 ทูนการศึกษา
  - 4.2 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
  - 4.3 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
  - 4.4 การจัดการทรัพยากร
  - 4.5 การส่งเสริมการบริหาร การจัดการรายได้และผลประโยชน์ในรูปแบบที่หลากหลาย
5. การบริหารการเงิน
  - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
  - 5.2 การรับเงิน
  - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
  - 5.4 การจ่ายเงิน
  - 5.5 การนำส่งเงิน
6. การบริหารบัญชี
  - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
  - 6.2 การจัดทำทะเบียนทางการเงิน
  - 6.3 การจัดทำรายงานทางการเงิน และงบการเงิน
  - 6.4 การจัดทำ จัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
  - 7.1 การวางแผนจัดหาพัสดุ
  - 7.2 การกำหนดแบบรูปรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะ
  - 7.3 การพัฒนาระบบข้อมูล และสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
  - 7.4 การจัดหาพัสดุ
  - 7.5 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ
  - 7.6 การจัดหาผลประโยชน์สินทรัพย์

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคง และก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดงานด้านการบริหารงานบุคคล ไว้ดังนี้

1. กลุ่มงานการวางแผนกำลังคน สรรหา คัดเลือก
2. กลุ่มงานการบรรจุ แต่งตั้ง และระบบทะเบียนบุคคล
3. กลุ่มงานการประเมิน การพัฒนาบุคคล และงานวินัย
4. กลุ่มงานสวัสดิการ และกองทุนบุคลากร

หลักการและแนวคิด

1. ยึดหลักการบริหาร เพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง
2. ยึดหลักความเป็นอิสระ ในการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

ตามนโยบาย กฎหมาย และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3. ยึดหลักธรรมาภิบาล

ขอบข่ายภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลัง
2. การกำหนดตำแหน่ง วิทยฐานะ ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
3. การเกลี่ยอัตรากำลัง ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
4. การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง

4. ด้านงานบริหารทั่วไป

การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรและให้บริการงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษา

ให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมความสัมฤทธิ์ผลของงานเป็นหลัก โดยเน้นถึงความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดงาน ด้านงานบริหารทั่วไป ไว้ดังนี้

1. กลุ่มงานธุรการ และสารบรรณ
2. กลุ่มงานเลขานุการกิจ และกรรมการสถานศึกษา
3. กลุ่มงานการเงิน และการบัญชี
4. กลุ่มงานพัสดุ และการจัดจ้างบริการ
5. กลุ่มงานอาคารสถานที่ การพัฒนาพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม
6. กลุ่มงานรักษาความปลอดภัย และระบบสัญญาณ
7. กลุ่มงานประชาสัมพันธ์
8. กลุ่มงานบริการพิเศษ (ถ้ามี)
9. กลุ่มงานบริการอนามัย และโภชนาการ
10. กลุ่มงานระบบการตรวจสอบผลงาน และการเงิน (Audit system) (ถ้ามี)
11. กลุ่มงาน โครงการชุมชนสัมพันธ์

หลักการและแนวคิด

1. ยึดหลักในสถานศึกษา มีความเป็นอิสระในการบริหาร และจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย และมาตรฐานการศึกษาของชาติ

2. มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการบริหาร และการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามหลักการการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3. มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีการใช้อย่างเหมาะสม สามารถเชื่อมโยง ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่าย และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4. การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสาน

ส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น

ขอบข่ายภารกิจ

1. การพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
2. การประสานงาน และพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
3. การวางแผนการศึกษา
  - 3.1 แผนพัฒนาการศึกษา หรือแผนกลยุทธ์
  - 3.2 แผนพัฒนาการศึกษาประจำปี และแผนปฏิบัติการประจำปี
4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย และแผน
5. การจัดระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กร
6. การพัฒนามาตรฐานปฏิบัติงาน
7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. การดำเนินงานธุรการ ด้านการเงิน การคลัง บัญชี และพัสดุ
9. การอำนวยความสะดวกด้านบุคลากร
10. การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม
11. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
12. การรับนักเรียน
13. การจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา
14. การอำนวยความสะดวก และประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
15. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
16. การทัศนศึกษา
17. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
18. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
19. การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กรหน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
20. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
21. งานกำกับดูแลสถานศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และรายงาน

สรุป : การบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน ตามหลักการจัด โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษาเอกชนมีความจำเป็นและสำคัญมาก รัฐควรให้การสนับสนุน เพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้วามมีมาตรฐานเดียวกันและควบคุมให้ระบบการบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางของการพัฒนาที่ง่ายต่อการนำไปสู่ความเป็นสากลในโอกาสต่อไป

การบริหารจัดการสถานศึกษาวิจัย

ตามหลักการจัด โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยทุกคน ซึ่งต้องปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยการบริหารและการจัดการศึกษาให้ยึดหลักมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ จัดตั้งองค์กรกลางด้านการศึกษาให้เล็กแต่มีประสิทธิภาพให้เอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษา รวมทั้งมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การตัดสินใจอยู่ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาในการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการบริหาร และการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 13)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545
บทนิยาม : มาตรา 1-5

- หมวดที่ 1 บททั่วไป : มาตรา 6-9
- หมวดที่ 2 สิทธิ และหน้าที่ทางการศึกษา : มาตรา 10-14
- หมวดที่ 3 ระบบการศึกษา : มาตรา 15-21
- หมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา : มาตรา 22-30
- หมวดที่ 5 การบริหาร และการจัดการศึกษา
  - ส่วนที่ 1 การบริหาร และการจัดการศึกษาของรัฐ : มาตรา 31-40
  - ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : มาตรา 41-42
  - ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของของเอกชน : มาตรา 43-46
- หมวดที่ 6 มาตรฐาน และการประกันคุณภาพ : มาตรา 47-51

หมวดที่ 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา : มาตรา 52-57

หมวดที่ 8 ทรัพยากร และการลงทุนทางการศึกษา : มาตรา 58-62

หมวดที่ 9 เทคโนโลยีทางการศึกษา : มาตรา 63-69

บทเฉพาะกาล : มาตรา 70-78

การบริหารจัดการศึกษาของรัฐ

สาระสำคัญ : บทนิยาม

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดการผสมผสาน ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

“สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

“มาตรฐานการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพ

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผล และการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับ การจัดการกระบวนการเรียน การสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ

“ผู้สอน” หมายความว่า ครู และคณาจารย์ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

“คณาจารย์” หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัยในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรีของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา แต่ละ แห่งทั้งของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารการศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถาน ศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

“กระทรวง” หมายความว่า กระทรวงศึกษาธิการ

สาระสำคัญหมวดที่ 1 บททั่วไป

มาตรา 6 การจัดการศึกษา

เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข หลักสูตรการจัดการ เรียนรู้ การวัด และประเมินผลกิจกรรม บรรยากาศมุ่งสู่การเกิดพัฒนาการของผู้เรียนทั้ง 4 พัฒนาการ

มาตรา 7 กระบวนการเรียนรู้

เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง รู้จักรักษาส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ความรู้อันเป็นสากล ปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบวิชาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 หลักการจัดการศึกษา

การศึกษาลดลงชีวิต (นักเรียนต้องมีทักษะ / วิธีการหาความรู้) การมีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษา (ไม่จำกัดที่ตำราและครู) พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (การปรับปรุงหลักสูตร วิธีการ และกิจกรรม)

มาตรา 9 ระบบโครงสร้างกระบวนการจัดการศึกษา

มีเอกภาพทางด้านนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจ (ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ทำงานเป็นทีม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้) มีมาตรฐานการศึกษา มีระบบประกันคุณภาพ มีการพัฒนาวิชาชีพครู มีการระดมทรัพยากร และการมีส่วนร่วม

สาระสำคัญหมวดที่ 3 ระบบการศึกษา

มาตรา 15 รูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ

1. การศึกษาในระบบ : กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ : มีความยืดหยุ่น เนื้อหา และหลักสูตรมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย : ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาสจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้

มาตรา 16 ระดับการศึกษาในระบบ มี 2 ระดับ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนระดับอุดมศึกษา
2. ระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

มาตรา 17 การศึกษาภาคบังคับ

ให้มีการจัดการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี ให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าสู่ปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้า ของการศึกษาภาคบังคับ (มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตร หรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับ)

สาระสำคัญหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา

มาตรา 22

ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (เกี่ยวข้องกับการทำหลักสูตร การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ กระบวนการ และกิจกรรมการเรียนการสอน)

มาตรา 23

เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เน้นความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองและสังคม (ครอบครัว ชุมชน ชาติ) ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย ระบบการเมืองการปกครอง ความรู้ทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเข้าใจ ประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ยั่งยืน

เน้นความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย การประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้

เน้นเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ กิจกรรมสอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ ประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สัดส่วนของสาระความรู้ต่าง ๆ ผสมผสานอย่างสมดุล ปฏิบัติคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และมีความรอบรู้ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ในการพัฒนาผู้เรียน

มาตรา 26 การประเมินผู้เรียน

ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจาก พัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรมการเรียนการเข้าร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตาม ความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

มาตรา 27 หลักสูตร

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งใน ส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28

สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและเป็นวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้าน ความรัก ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรา 30

ให้สถานศึกษาพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถ วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา

สาระสำคัญหมวดที่ 5 การบริหาร และการจัดการศึกษา

มาตรา 43

การบริหาร และการจัดการศึกษาของเอกชน ให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44

ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการและคุณสมบัติ หลักเกณฑ์วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ วาระ และการพ้นจากตำแหน่งเป็นไปตามกฎกระทรวง

มาตรา 45

ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับ ทุกประเภท โดยรัฐต้องกำหนดนโยบาย และ มาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชน และให้ดำเนินถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาเอกชน

มาตรา 46

รัฐต้องให้การสนับสนุน ด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อน หรือการยกเว้นภาษี รวมทั้งสิทธิ ประโยชน์อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชน

สาระสำคัญหมวดที่ 6 มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 47

ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกโดยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48

ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดเผยต่อ สาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและรับรองการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49

ให้มีสำนักงานรองรับมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชน ทำการประเมินผลการจัดการศึกษา ตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50

ให้สถานศึกษา ร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ตลอดจนบุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา

มาตรา 51

สถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานตามกำหนด ต้องปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด

สาระสำคัญหมวดที่ 7 ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 53

ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษามีฐานะเป็นองค์กรอิสระ ภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ พัฒนาวิชาชีพครูและผู้บริหาร ให้ครูและผู้บริหารทั้งของเอกชนและรัฐ ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

สรุป : การบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐ เป็นการเรียนรู้ต้องมีระบบตลอดชีวิต ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ที่นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตได้ ซึ่งอาจจะผ่านระบบโรงเรียน และ/หรือนอกโรงเรียน แต่ที่สำคัญควมามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน การบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการพัฒนารูปแบบที่ยั่งยืน โดยผ่านขั้นตอนของการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วิไล ธนวิวัฒน์ (2541 : 150) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหาร โรงเรียนมีการปฏิบัติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนมีการปฏิบัติมากเป็น อันดับแรก รองลงมาตามลำดับ คือ การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารกิจการนักเรียน การบริหาร การเรียนการสอนการบริหารงานบุคลากร ปรัชญาและนโยบายของโรงเรียนและความสัมพันธ์กับชุมชน

กันยารัตน์ จันทศรี (2542 : 102-103) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดประสบการณ์ ระดับอนุบาลศึกษาของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการจัดประสบการณ์ ระดับอนุบาลศึกษาของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อย ยกเว้นผู้รับใบอนุญาตมีปัญหาด้านคุณสมบัติและการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีข้อที่เป็น ปัญหา ในระดับปานกลาง คือ ครูส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนวิชาอนุบาลศึกษาโดยตรง โรงเรียนไม่สามารถคัดเลือกครูที่มีวุฒิการศึกษาและความสามารถได้ตรงกับความต้องการ ครูขาดประสบการณ์ด้านการอนุบาล ศึกษา

จรัญ เกื้ออนันต์ (2542 : 56-58) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อน ประถมศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการ วิจัย พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยภาพรวมและอีก 5 ด้าน อยู่ใน ระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และอีก 1 ด้าน ปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาด ตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป มีปัญหา โดยภาพรวมและอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการ จัดประสบการณ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และอีก 2 ด้าน ปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาด ต่ำกว่า 12 ห้องเรียน มีปัญหาโดยภาพรวมและอีก 5 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และอีก 1 ด้าน ปัญหาอยู่ในระดับน้อย

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาด ต่ำกว่า 12 ห้องเรียน มีปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถม ศึกษา โดยภาพรวม และอีก 2 ด้าน คือ ด้านบุคลากร และด้านการจัดสภาพแวดล้อม มากกว่าผู้บริหาร โรงเรียนที่มีขนาด ตั้งแต่ 12 ห้องเรียนขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รัตนา เผ่าวงศ์ (2542 : 162-163) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัย พบว่าข้าราชการครู โดยภาพรวม และจำแนกตามสถานภาพ มีปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม และเป็นรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีปัญหาด้านการวางแผนการรับนักเรียน และด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหารายข้อในแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหารไม่มีสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ติดตามการเรียนการสอน ด้านการขออนุญาตเปิดทำการสอน ได้แก่ โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีวุฒิอนุบาลศึกษาและปฐมวัย ด้านการดำเนินงานตามนโยบาย ได้แก่ การจัดหาวัสดุ สื่อและอุปกรณ์ในการจัดการศึกษามีไม่เพียงพอต่อการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ได้แก่ การจัดพื้นที่สำหรับนอนและเครื่องนอน ไม่ถูกสุขลักษณะด้านการวางแผนการรับนักเรียน ได้แก่ เจ้าหน้าที่จัดทำสำมะโนนักเรียนมีไม่เพียงพอและผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา มีปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 6 ด้านไม่แตกต่างกัน

กรมวิชาการ (2543 : 64-65) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาระดับอนุบาล ผลการวิจัย พบว่า นโยบายภาครัฐในการจัดการศึกษาระดับอนุบาล ภาครัฐได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ภาครัฐเปิดขยายชั้นอนุบาลชั้นเด็กเล็ก หรือส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาแบ่งเบาภาระของภาครัฐในการจัดการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังคงมีปัญหา กล่าวคือ ภาคเอกชนไม่แน่ใจในแนวนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาช่วยจัดการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน เพราะในขณะเดียวกันภาครัฐ ก็เปิดดำเนินการ โดยหน่วยงานภาครัฐพร้อมกันไปด้วย การจัดการศึกษาระดับอนุบาลของหน่วยงานต่าง ๆ ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่า

1. ด้านการจัดการศึกษา : ผู้บริหารส่วนใหญ่ทราบนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาลค่อนข้างมาก แต่มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายหรือแผนงานในจังหวัดน้อย มีความแตกต่างในเรื่องมาตรฐานคุณภาพของการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนพอสมควร มีการลงทุนจัดการศึกษาซ้ำซ้อนกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาล ชั้นเด็กเล็ก ยังไม่ครอบคลุมถึงเด็กยากจน
2. ด้านการบริหารงาน : หน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาล ชั้นเด็กเล็ก มีการติดต่อเกี่ยวข้องกันน้อยมากการช่วยเหลือระหว่างกันในจังหวัดอยู่ในเกณฑ์น้อย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ มีการควบคุมติดตามผลการปฏิบัติงานน้อย หน่วยงานภาครัฐจัดการศึกษาระดับนี้ส่งผลกระทบต่อการลงทุน และจำนวนนักเรียนของภาคเอกชนลดลง

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน : ครูมีปัญหาในวิธีการสอน การวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน ตลอดจนการควบคุมชั้นเรียน

ทิพย์ภาพร งอยหล้า (2543 : 95-96) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการอนุบาลศึกษาของโรงเรียนเอกชน ปีการศึกษา 2542 จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า มีปัญหาในด้านการประเมินผลมากที่สุด คือ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับผู้ปกครอง ด้านสุขอนามัย และความปลอดภัย ด้านอาหารและบริการ ส่วนปัญหาที่มีความริบคว่นที่ต้องการแก้ไขในแต่ละด้าน มีดังนี้ ครูดูแลเด็กและพูดคุยกับเด็กไม่ทั่วถึง สื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กมีจำนวนไม่เพียงพอ โรงเรียนไม่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนไม่สามารถคัดเลือกครูที่มีวุฒิการศึกษาและความสามารถได้ตรงกับความต้องการ การจัดสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูทำได้ไม่ทั่วถึง การจัดเก็บเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียนไม่เป็นระบบ โรงเรียนขาดครูเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการสอน การจัดบริเวณและอาคารสถานที่ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา โรงเรียนขาดความเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดของห้องน้ำห้องส้วม ผู้ปกครองไม่ทราบรายการอาหารที่โรงเรียนจัดในแต่ละวัน และขาดความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครอง

กิตติศัพท์ สุขศรี (2544 : 74-76) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการอนุบาลศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาการจัดการอนุบาลศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ด้านการประเมินผล ด้านหลักสูตร (แนวการจัดประสบการณ์) และด้านบุคลากร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอาหารและบริการ โดยมีรายชื่อที่เป็นปัญหาและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ตามลำดับ ดังนี้ ครูไม่แสดงความรักและเอาใจใส่ต่อเด็กเมื่อเด็กมีปัญหา มีการจัดประสบการณ์โดยไม่มีกิจกรรมเสริมทักษะด้านอื่นประกอบด้วย ไม่มีการปฐมนิเทศแก่ผู้ปกครองเพื่อรับทราบข้อมูลของโรงเรียน ครูผู้สอนไม่มีคุณวุฒิทางการอนุบาล หรือปฐมวัยที่จะเข้ามาทำการสอนโดยตรง ห้องเรียนขาดการซ่อมบำรุงรักษา และเครื่องเล่นสนามมีไม่เพียงพอสำหรับเด็กเล่นกลางแจ้งครูดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้มีอุบัติเหตุ โรงเรียนจัดอาหารที่มีสารอาหารไม่ครบ 5 หมู่ และ โรงเรียนมีห้องน้ำห้องส้วมไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กในโรงเรียน ผู้บริหารและครูไม่มีการร่วมกันวางแผนประเมินผลนักเรียนล่วงหน้า

โรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับอนุบาลศึกษา โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร (แนวการจัดประสบการณ์) และด้านการประเมินผล ส่วนโรงเรียนที่จัดการศึกษาทั้งระดับอนุบาลศึกษาและระดับประถมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีปัญหาสูงสุด คือ ด้านการประเมินผล และด้านหลักสูตร (แนวการจัดประสบการณ์)

งานวิจัยต่างประเทศ

Buford (1977 : 568) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้ปกครองที่มีต่อการสอนของนักเรียนระดับอนุบาล ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองมีทักษะสอดคล้องกันหลายประการ ดังนี้

1. สภาพของเด็กร้องเรียน จำเป็นต้องเริ่มพัฒนาในโปรแกรมการเรียนระดับอนุบาล
2. การเรียนการสอนระดับอนุบาล ควรจะเน้นการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และจิตวิทยาเด็กเป็นสิ่งสำคัญ และลำดับต่อไป คือ การพัฒนาการทางด้านร่างกาย

3. ควรเสริมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มากที่สุด

Figueroa (1985 : 74-75) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องบทบาทและวิธีการในการประเมินความรู้ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ ผลการวิจัย พบว่า การวัดพัฒนาการทางด้านจิตใจของเด็กก่อนวัยเรียนนั้นมีวิธีการวัด 4 วิธี คือ

1. วัดโดยใช้อายุตามปฏิทินเป็นเกณฑ์ ซึ่งวิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่ใช้มานาน และเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากไม่อาจบอกได้ว่าเด็กมีสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด
2. วัดระดับสติปัญญาของเด็ก ทั้งโดยใช้หลักเกณฑ์ และวัดโดยไม่อาศัยหลักเกณฑ์ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ค่อยเกิดประโยชน์นัก ไม่สามารถนำไปใช้ในการประเมินการฝึกปฏิบัติได้
3. ประเมินความสามารถ หรือความสนใจของเด็กระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ในขณะที่เด็ก / ครูกำลังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ ซึ่งได้ประโยชน์มากหากสามารถควบคุมบรรยากาศในการประเมิน โดยไม่ให้เด็กรู้ตัวขณะนั้นเด็กจะเกิดอารมณ์เครียด การประเมิน โดยใช้วิธีนี้เป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่งเพราะสามารถวัดสิ่งที่ครูต้องการทราบได้จากปฏิริยาตอบสนอง
4. การวัดโดยใช้แบบทดสอบที่มีมาตรฐาน สร้างจากทฤษฎีหลักการ ซึ่งการทดสอบวิธีนี้เป็น การทดสอบที่เชื่อถือได้สามารถนำผลมาทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติได้แต่เครื่องมือที่ใช้ในการวัดนั้นจะต้องมีความเที่ยงตรง เช่น แบบทดสอบของเพียเจต์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนา ในการวัด ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินทางด้านวิชาการได้

Black (1987 : 330) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมรูปแบบของการสื่อสารในเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความคุ้นเคย และไม่คุ้นเคยกัน ผลการวิจัย พบว่า ความแตกต่างของสถานภาพทางสังคมในรูปแบบของการสื่อสารจะมีความสัมพันธ์กันกับเพศ สภาพของเด็กที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคยกัน เด็กผู้หญิงจะมีสัดส่วนของการพูดคุยต่อเนื่องสูงกว่าเด็กผู้ชาย แต่เด็กผู้ชายมีสัดส่วนของการพูดคุยแบบไม่ต่อเนื่องสูงกว่าเด็กผู้หญิง

Baskett (1991 : 361) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมของการได้รับการศึกษาก่อนวัยเรียน กับการศึกษาในระดับอนุบาล ของเด็ก 2 กลุ่ม ในชุมชนชนบท กลุ่มหนึ่งได้รับการศึกษาก่อนวัยเรียนในโรงเรียนของรัฐ ก่อนจะเข้าศึกษาระดับอนุบาล ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง ไม่ได้รับการศึกษาก่อนวัยเรียน ทักษะที่ต้องศึกษา ได้แก่ ทักษะการสังเกต การดู การฟัง ทักษะความเข้าใจตัวเลข ตลอดจนทักษะในการใช้อวัยวะขนาดใหญ่ และอวัยวะขนาดเล็กของร่างกาย ผลการวิจัย พบว่า เด็กทั้ง 2 กลุ่ม มีทักษะดังกล่าวไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ปกครองที่เด็กได้รับการศึกษาก่อนวัยเรียนในโรงเรียนของรัฐ มีการทำกิจกรรมมากกว่า ผู้ปกครองที่เด็กไม่ได้รับการศึกษาก่อนวัยเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กทั้ง 2 กลุ่ม มีปัจจัยทางด้านผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่แตกต่างกัน

White (1991 : 202) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังจากเด็กอายุ 4 ขวบของครู การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งต้องการศึกษาความคาดหวังจากเด็กอายุ 4 ขวบ ของครู 3 คน กับเด็กอายุ 4 ขวบ 48 คน โดยการสังเกต และสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้จากครูเป็นการจัดลำดับของนักเรียน ประเภทของนักเรียนผลการประเมินการเรียนประจำปีและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการเปรียบเทียบ ผลการวิจัย พบว่า ความคาดหวังในตัวเด็กทางด้านพฤติกรรมการเรียนของครู สังเกตจาก

1. ลักษณะการติดต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน
2. การแก้ปัญหาพฤติกรรม
3. รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
4. การแก้ไขพฤติกรรมของครูโดยคำพูดทางสังคม และทางร่างกาย
5. การมอบภาระหน้าที่ความรับผิดชอบให้เด็ก

พฤติกรรมของครูทั้ง 3 คน ไม่นำไปสู่คุณลักษณะของนักเรียนซึ่งมี 4 ประเภท คือ นักเรียนที่ครูชอบ ครูไม่ชอบ ครูติดต่อกับครั้งคราว และนักเรียนที่ครูไม่ติดต่อกับเลย แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเหมือน ๆ กัน ทำให้ความคาดหวังในตัวเด็กของครูแตกต่างกันออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับ

1. พื้นฐานของเด็ก
2. ครอบครัวของเด็ก
3. บุคลิกภาพ
4. ทักษะทางสังคม
5. ความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

ในระยะแรกของการศึกษาคูแ่งเด็กตามอายุได้ 3 ห้อง จากนั้นก็สอนเด็กตามความสามารถของกลุ่ม พบว่า ความสามารถทางการพูดของเด็กแตกต่างกัน บางคนอธิบายความเข้าใจของตนเองไม่ได้ บางคนเข้าใจกฎเกณฑ์ และความคาดหวังของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองได้ดี

Larkin (1992 : 397) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ผู้บริหารโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษา : มุมมองเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา วัตถุประสงค์เพื่ออธิบายเกี่ยวกับ ความคาดหวัง และความต้องการของผู้บริหาร โรงเรียนก่อนประถมศึกษา ที่สัมพันธ์กับการจัดโครงสร้าง ของหน่วยงานและประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้บริหารเหล่านั้นมีความเป็นผู้นำในการจัดการศึกษาระดับก่อน ประถมศึกษาซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีส่วนในการเตรียมผู้นำและกำหนดนโยบาย พร้อมกับรับรองความรู้ความ สามารถของผู้นำในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ทักษะความชำนาญและความเป็นผู้นำ ผู้วิจัย เลือกรับศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนก่อนประถมศึกษาที่ไม่พึงประสงค์และแสวงหากำไร จำนวน 16 คน ที่อยู่ใน เขตเมืองบอสตัน ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนก่อนประถมศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ที่หลากหลาย และ มีงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากมายตั้งแต่งานการดูแลรักษาความสะอาด การสื่อสารกับครูผู้ปกครอง การบริหารบุคคล งบประมาณ การแสวงหาทางสนับสนุน และพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนก่อนประถมศึกษา ได้รับการฝึกอบรมทางการบริหารน้อยมาก ดังนั้น จึงอาศัยประสบการณ์จากการเรียน และประสบการณ์ ส่วนตัวทำให้เรียนรู้เป็นแบบลองผิดลองถูก แต่ส่วนใหญ่ผู้บริหารเหล่านี้เคยเป็นรองผู้อำนวยการ โรงเรียน มาก่อนลักษณะการบริหารจึงเป็นแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและผู้บริหารที่เป็นสตรีมักมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจและการตอบสนองความต้องการของเพื่อนร่วมงานนอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้บริหารขาดเพื่อนภายในองค์กร แต่ก็โชคดีที่มีรองผู้อำนวยการช่วยแก้ปัญหาที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนภายใน โรงเรียน โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน

การศึกษาผลการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ได้ข้อสรุปถึงสภาพการดำเนินการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัย และปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งผลการวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาทางด้านวิชาการ ด้านอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ส่วนปัญหาอื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทาง (วุฒิการศึกษาทางด้านอนุบาลหรือด้านการ ศึกษาปฐมวัย) ขาดงบประมาณสนับสนุน อาคารเรียนและห้องเรียนคับแคบ ไม่เป็นสัดส่วน สิ่งแวดล้อม ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนขาดการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนาทั้งหมด คือ โจทย์ปัญหาของผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเอกชนและรัฐ ที่ต้องใช้กลยุทธ์ ในเชิงการบริหาร เพื่อร่วมกันหาคำตอบจากการดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยซึ่งจะใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคมและวงการศึกษาคือ